

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, БІОЕТИКИ ТА ІНОЗЕМНИХ МОВ
ВІДДІЛ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА
ПСИХОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

КОМУНАЛЬНА УСТАНОВА «ОДЕСЬКИЙ МІСЬКИЙ
ЦЕНТР ЗДОРОВ'Я» ОДЕСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ
ПСИХОСІНЕРГЕТИКИ ТА АЛЬФОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ V МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ЛЮДИНА ЯК ЦІЛІСНІСТЬ: ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

20 жовтня 2022 р.
м.Одеса, Україна

Victoria J. Shanks
2022

УДК 159.9:155.2(063)
Л 937

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Одеського національного медичного університету
(протокол № 4 від 23 лютого 2023 р.)

Редакційна колегія:

Доннікова І. А. - доктор філософських наук, професор, завідувачка кафедри філософії Національного університету «Одеська морська академія»;

Кривцова Н. В. - кандидат психологічних наук, голова Професійної асоціації дослідників ТОВ «Міжнародна академія психосінергетики та альфології», керівник відділу психологічного консультування Одеського національного медичного університету;

Ляшенко Д. М. – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії Національного університету «Одеська морська академія», доцент кафедри філософії, біоетики та іноземних мов Одеського національного медичного університету;

Медянова О. В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри диференціальної та спеціальної психології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, доцент кафедри філософії, біоетики та іноземних мов Одеського національного медичного університету;

Мокрієнко Е. М. – старший викладач кафедри філософії, біоетики та іноземних мов Одеського національного медичного університету;

Русалкіна Л. Г. – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри філософії, біоетики та іноземних мов Одеського національного медичного університету;

Терзі О. О. – доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри судової медицини Одеського національного медичного університету.

Відповідальний редактор:

Ханжи В. Б., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, біоетики та іноземних мов Одеського національного медичного університету.

Рецензенти:

Дубініна В. О. – доктор філософських наук, доцент, завідувачка кафедри філософії та суспільних наук Полтавського державного медичного університету;

Варинська А. М. - кандидат філологічних наук, професор, завідувачка кафедри українознавства Національного університету «Одеська морська академія».

Л 937 Людина як цілісність: традиції та інновації: Збірник матеріалів V Міжнародної наукової конференції (20 жовтня 2022 р., м. Одеса) / Одеськ. нац. мед. ун-т, каф. філософії, біоетики та іноземних мов, Міжнародна академія психосінергетики та альфології та ін. ; ред. кол. : В. Б. Ханжи (відп. ред.) та ін. – Одеса, 2023. – 315 с.

У збірнику матеріалів запропоновано міждисциплінарний погляд на актуальні проблеми буття людини, що несе в собі як інтерпретації традиційних вчень та підходів, так і інноваційні розробки. Представлено результати осмислення людини як цілісності через зіставлення філософських, соціально-гуманітарних і природничо-наукових підходів. Особливою рубрикою висвітлено матеріали круглого столу, присвяченого 20-річному ювілею Одеського відділення Українського синергетичного товариства. Для дослідників питань людського існування та самовдосконалення.

Матеріали опубліковані в авторській редакції.

Редакційна колегія не завжди поділяє позиції авторів. За точність, достовірність та коректність викладеного матеріалу всю відповідальність несуть автори.

© Автори матеріалів, 2023

Зміст

ПЕРЕДМОВА	5
АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР СУЧАСНОГО ЗНАННЯ	5
<i>Raikhert K. ON THE INTEGRATED EXPLANATION OF TWO-SYSTEMS THINKING</i>	6
<i>Ратніков В.С. АНТРОПОЛОГІЗМ ФІЛОСОФІЇ Ч. ПІРСА</i>	9
<i>Шевченко С.Л. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ В ІНТЕГРАТИВНОМУ РЕАЛІЗМІ К.Ф. РАЙНХАРДТА</i>	14
<i>Ханжи В.Б., Vichko O.V. КОНСТИТУТИВНА ІНТЕНЦІЙОВАНІСТЬ СВІДОМОСТІ У КОНЦЕПЦІЇ ФЕНОМЕНОЛОГІЧНОГО ЧАСУ Е. ГУССЕРЛЯ ТА ФАЗИ АНТРОПНОГО ЧАСУ</i>	21
ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ МЕДИЦИНИ ТА ПСИХОЛОГІЇ	33
<i>Вастьянов Р.С. ФІЛОСОФСЬКІ КАТЕГОРІЇ В РОЗУМІННІ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ ПРО ХВОРОБУ ЛЮДИНИ. НОЗОЛОГІЯ, ПАТОГЕНЕЗ ТА САНОГЕНЕЗ ЯК КАТЕГОРІЇ В ТЕОРЕТИЧНІЙ МЕДИЦИНІ</i>	33
<i>Криленко В.І., Дергунова О.І. ПСИХОЛОГІЧНА ОСНОВА ОСМИСЛЕННЯ НОРМИ ПРАВА</i> ..	41
<i>Ляшенко В.В. ТЕОРЕТИКО-СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ РЕЛЕВАНТНОСТІ КРИТЕРІЇВ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ В СУЧАСНИХ МОДЕЛЯХ МЕДИЦИНИ</i>	46
<i>Lyashenko D. SOME METAPHYSICAL PROBLEMS CONCERNING THE SUBJECT MATTER OF MEDICAL KNOWLEDGE</i>	52
<i>Місерджи С.Д. ДНК ЯК ІДЕНТИФІКАТОР ПРИРОДНО ОБУМОВЛЕНИХ МЕЖ ЛЮДИНИ У КОНТЕКСТІ БІОМЕДИЧНОЇ ЕТИКИ</i>	65
ПРОБЛЕМА ЦІЛОГО І ЦІЛІСНОСТІ У СФЕРАХ ФІЛОСОФІЇ, НАУКИ, РЕЛІГІЇ ТА МИСТЕЦТВА	71
<i>Гольд О.Ф. ПОЛІКОНФЕСІЙНІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА АНТИГЛОБАЛІЗАЦІЇ</i>	71
<i>Єршова-Бабенко І.В. КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСЬКОЇ МАКРОЦІЛІСНОСТІ – КОНЦЕПТ “BRAIN-PSYCHE (MIND/CONSCIOUSNESS...)”</i>	76
<i>Нарбутова Т.Є., Спаський І.Д. ФІЛОСОФСЬКА ТРАДИЦІЯ ЯК СУКУПНІСТЬ ДУХОВНИХ ВПРАВ ЗА П'ЄРОМ АДО У КОНТЕКСТІ ПРАКТИК ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ ЦІЛІСНОСТІ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЕНТРОПІЙНИХ ПРОЦЕСІВ СУЧАСНОСТІ</i>	108
<i>Петрушенко О.П. ПРИНЦИП ЦІЛІСНОСТІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ</i>	108
<i>Петрушенко В.Л. РЕЛІГІЙНИЙ АСПЕКТ ЦІЛІСНОСТІ ЛЮДИНИ</i>	112
<i>Поплавська Т. М., Федорова І.В. ХОЛІСТИЧНИЙ КОНЦЕПТ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА</i>	117

**ФІЛОСОФСЬКА ТРАДИЦІЯ ЯК СУКУПНІСТЬ ДУХОВНИХ ВПРАВ ЗА
П`ЄРОМ АДО У КОНТЕКСТІ ПРАКТИК ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ
ЦІЛІСНОСТІ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЕНТРОПІЙНИХ ПРОЦЕСІВ
СУЧАСНОСТІ**

УДК 130.3

Нарбутова Тамара Євгенівна

кандидат медичних наук,

асистент кафедри нормальної та патологічної клінічної анатомії,

Одеський національний медичний університет

Спаський Ігор Дмитрович

аспірант кафедри філософії,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Анотація. Стаття присвячена розкриттю традиції філософії як сукупності духовних вправ, що базуються на методологічному підході П'єра Адо. У цьому контексті можливо визначити декілька базових принципів реалізації практик духовних вправ у філософській традиції. Перш за все - це духовна трансформація на рівні смислів, енергій та фізичної субстанції, що відбувається завдяки поєднанню символічних містеріальних практик іншомірності та повсякденності. Крім того, філософська традиція у своїй цілісності утворює глибокий багатомірний смисловий простір, забезпечуючий широкий контекст пізнання будь-яких речей та дозволяє підтримувати розподілену дослідницьку увагу на досить велику кількість різних речей, завдяки чому розширюється та поглиблюється свідомість у своїй цілісності. Крім того, філософська рефлексія надає можливості визначити певні постулати та пресупозиції, які керують як сприйняттям, так і діями людини, що обумовлює можливість їхніх змін. Завдяки входу у філософську традицію становиться можливим формування свідомості та відповідного мислення, що надає можливості перетворити такі патології, як тоталітарна свідомість, афекти свідомості та тоталітарне мислення тощо.

Ключові слова: духовні вправи, миследіяльність, П'єр Адо, цілісність людини, мистецтво життя, ентропійні процеси.

Abstract. The article is dedicated to revealing the tradition of philosophy as a set of spiritual exercises, based on the methodological approach of Pierre Ado. In this context, it is possible to define several basic principles of the implementation of spiritual exercises in the philosophical tradition. First of all, it is a spiritual reincarnation at the level of meaning, energy and physical substance, connected with the combination of immensity and everydayness in the process of mysterious practices. In addition, the philosophical tradition in its integrity forms a deep multidimensional semantic space, providing a wide context of knowledge of any things. Also, philosophy allows you to simultaneously maintain distributed attention on a fairly large number of different things, thanks to which consciousness is expanded and deepened. In the process of maintaining a wide space of meanings and at the same time deconcentrating attention on many things, there is an opportunity to see the "sky of the mind" in which certain thoughts float like clouds, which makes it possible to see the light between them and thereby look into the light of the secret of otherness. Philosophical reflection provides an opportunity to determine certain postulates and presuppositions that govern both human perception and actions, which determines the possibility of their changes. Thanks to the entry into the philosophical tradition, it becomes possible to form a discriminating attention, enlightenment and accordingly thinking, which provides opportunities to transform such pathologies as totalitarian consciousness and totalitarian thinking.

Keywords: spiritual exercises, thinking activity, Pierre Ado, human integrity, art of life, entropy processes.

Духовні вправи у практиках філософії. На наш погляд заслуговує особливої уваги розкриття традиції філософії як сукупності духовних вправ, ґрунтуючись на методологічному підході П'єра Адо. У цьому контексті можливо

визначити декілька базових принципів реалізації практик духовних вправ у філософських практиках. Перш за все – це духовне перетворення на рівні смислів, енергій та фізичної субстанції, пов'язаних з поєднанням у процесі містеріальних практик іншомірності та повсякденності. Крім того, філософська традиція утворює глибокий багатомірний смисловий простір, що забезпечує широкий контекст пізнання будь-яких речей. Ще філософія дозволяє водночас підтримувати розподілену увагу на досить багатомірної кількості різних речей, завдяки чому розширюється та поглиблюється свідомість. У процесі утримання широкого простору смислів та водночас деконцентрації уваги на багатьох речах виникає можливість бачити “небо розуму”, у якому як хмари пропливають ті чи інші думки, що надають можливості побачити просвіт між ними та тим самим заглянути у просвіт таємниці іншомірності. Філософська рефлексія надає можливості визначити певні постулати та пресупозиції, які керують як сприйняттям, так і діями людини, що обумовлює можливість їх змін. Завдяки входу у філософську традицію є можливим формування розрізненої уваги, свідомості та відповідно мислення, що надає можливості перетворити такі патології як тоталітарна свідомість та тоталітарне мислення.

Занурення у глибини буття. Сучасний світ майже повністю зумовлений культурою прагматизму. Про це свідчить уважне вивчення багатьох соціальних теоретиків. Пошук іншомірного в цих умовах є досить, та навіть дуже скрутним. Тому особливу увагу привертають ідеї П. Адо. Актуальність цього дослідження визначається умовами, коли все це мирське, повсякденне буквально затопило свідомості як окремих людей, так і свідомості цілих етносів, народів, різних людських груп. Збереження та відтворення цілісності людини в умовах духовної та соціальної ентропії пов'язані зі здобуттям певної опори, яка своїм корінням сягає в глибини буття, у вимірі Іншого Царства, що розкривається у практиках містичного християнства. Метафорично це можливо виразити у образі океану, який на поверхні штормить, але у його глибині відбувається постійний спокій: “...фундаментальна установка стоїчного чи

платонічного філософа була просочена увагою до самого себе, пильністю у кожную мить. «Пробуджена» людина безперервно чудово усвідомлює не тільки те, що вона робить, але також і хто вона є, тобто своє місце у космосі та своє ставлення до Бога» [1, с. 50].

Розуміння філософської традиції П'єра Адо як сукупності духовних вправ, на наш погляд, дозволяє здобути певний інструментарій щодо проникнення у простір глибоких таємниць буття та здобути там певну основу свого зовнішнього життя, що дозволяє знизити вплив ентропійних процесів сучасності. "...Всі школи єдині у припущенні, що перед своїм філософським зверненням перебуває у стані нещасливого занепокоєння, що він – жертва турботи, він роздирається пристрастями, не бачить по-справжньому, не живе по-справжньому, не є самим собою. Всі школи також сходяться на думці, що людина може бути позбавлена цього стану і дійти до справжнього життя, покращитися, перетворитися, націлитись на стан досконалості. Духовні вправи власне і призначені для такого самоформування, для *paideia*, яке нас навчить жити не відповідно до людських забобонів і з соціальними та суспільними умовностями (бо громадське життя саме по собі є продуктом пристрастей)..." [1, с. 18].

Розуміння філософії як сукупності духовних вправ надає можливості визначити її суттєві психологічні, педагогічні та терапевтичні ресурси у справі відтворення та збереження цілісності людини в умовах ентропійних процесів. П. Адо у зв'язку з чим проводить паралель між фізичними та духовними вправами: "...як завдяки тілесним вправам, що повторюються, спортсмен надає своєму тілу нову форму і силу, так само за допомогою духовних вправ філософ розвиває свою душевну силу, змінює своє внутрішнє середовище, перетворює своє бачення світу і, зрештою, все своє буття. Практика духовних вправ передбачала повний переворот загальноприйнятих цінностей; прихильники відмовлялися від хибних цінностей – багатства, пошестей, задоволень, щоб звернутися до справжніх цінностей – чесноти, споглядання, простоти життя,

простого щастя існуванняці вправи задумані для перетворення бачення світу і метаморфози буття. Отже, вони мають не лише моральну, а й екзистенційну цінність. Не йдеться про кодекс доброї поведінки, але про спосіб буття в глибокому значенні терміна. Назва «духовні вправи» загалом виявилася найкращою, тому що вона означає, що йдеться про вправи, які залучають до себе весь розум» [1, с.14].

П'єр Адо розуміє філософію як особливий спосіб буття та водночас шлях мудрості завдяки комплексам духовних вправ, на підставі яких ще з часів античності здійснювалось формування людини як цілісності. «Потрібно добре уявляти собі глибину і розмах того перевороту, який могло зробити в людині виривання його зі звичок, суспільних забобонів, повна зміна його способу життя, радикальна метаморфоза його бачення світу, нова космічна та фізична перспектива, яка могла здаватися фантастичною та безглуздою грубому повсякденному здоровому глузду та сенсу. Неможливо було постійно утримувати себе на таких вершинах. Така конверсія повинна була постійно завойовуватися знову і знову» [1, с. 50]. У розумінні П'єра Адо духовні вправи є саме вправами, тобто практикою, діяльністю, роботою над собою, тим, що можна назвати самоаскезою. З цієї точки зору духовні вправи становлять частину нашого досвіду та являються певним екзистенційним експериментом [1, с.4].

Погляди П'єра Адо цілком ґрунтуються на тому, що основою філософії є та чи інша практична духовна школа, основою якої є сукупність духовних вправ. Починаючи з осмислення античної філософської традиції П'єр Адо підкреслює, що антична філософія перш за все існує як духовна вправа, тому це спосіб життя, форма життя, життєвий вибір». Ці вправи Адо вважає екзистенціальними, оскільки вони мають екзистенційну цінність, що охоплює наш спосіб життя, наш спосіб бути у світі. Духовні вправи, як такі, у цьому сенсі є невід'ємною частиною абсолютно нової орієнтації у світі, яка потребує самозмінності, метаморфози себе. П'єр Адо підсумував свою концепцію

наступним чином: Духовна вправа – це "практика, спрямована на повну зміну істоти" [1, с.7].

Філософська аскеза та духовні вправи. Звернемо увагу на бачення філософами античності поняття аскези, яке, як підкреслює Адо: “означає виключно духовні вправи, про які ми говорили, тобто внутрішню діяльність думки та волі” [1, с.32]. Щоб зрозуміти радикальність та глибину ідеї духовних вправ у концепції П'єра Адо, потрібно усвідомити принципово важливу різницю, яка існує для нього між філософською мовою та самою філософією. Насправді, це ставиться через практичний та екзистенційний вимір духовних вправ" [2, С. 270]. Іншими словами, «Філософія була справжньою, конкретною та досвідченою вправою, практикою логіки, етики та фізики» [1, С. 271].

В цілому філософія в елліністичну та римську епоху постає як спосіб життя, як мистецтво життя, як спосіб буття. Дійсно, починаючи принаймні з Сократа, давня філософія мала цей знак... ..Антична філософія пропонує людині мистецтво життя, а сучасна філософія представляється головним чином як дизайн технічної мови, призначеної для фахівців [1, с. 270–273, 279].

Узагальнюючи принципи духовного пошуку, які є підґрунтям філософської думки, спираючись на П'єра Адо, можливо казати, що головною метою як духовних практик безпосередньо, так і філософських практик як духовних є: «Вийти з тривалості... увічнюватися, переважаючи себе» [1, с.9]. Тобто буттєво поєднатися з буттєвою іншомірністю та розкрити в собі її таємницю..

Перш за все, на наш погляд, необхідно звернути увагу на те, що: «Стоїки, наприклад, прямо і відкрито заявляють звідси: для них філософія є «вправа». У їхніх очах, філософія полягає не у викладанні абстрактної теорії, і ще менше в екзегезі текстів, а в мистецтві життя, в конкретній установці, у стилі життя, що зачіпає все існування. Філософський акт розташовується не тільки у порядку пізнання, а й у порядку «самості» і буття: це прогрес, який змушує нас бути

більше, робить нас краще). Це конверсія, що перевертає все життя, що змінює саме буття того, хто її робить. Вона змушує його перейти від несправжнього стану життя, що затьмарюється несвідомістю, що роз'їдається турботою, до справжнього стану життя, в якому людина досягає самосвідомості, точного бачення світу, внутрішнього спокою та свободи. Для всіх філософських шкіл головна причина страждання, безладу, несвідомості для людини – це пристрасті: безладні бажання, необґрунтовані страхи. Тиск турботи заважає йому жити по-справжньому. Отже, філософія постає передусім як лікування пристрастей... Кожна школа має свій власний терапевтичний метод, але всі пов'язують це лікування з глибоким перетворенням способу бачення та буття індивіда» [1, с.9-10].

Будь-яке сприйняття речей від повсякденного до дослідницького, розкриваючись у перспективі масштабів Універсуму, знаходить певну онтологічну основу свого існування: "...ми спостерігаємо повний переверот звичайного бачення речей. Ми переходимо від «людського» бачення реальності, у якому цінності залежить від пристрастей, до «природного» бачення речей, у якому кожна подія знову поміщається у перспективу універсальної природи» [1, с.10].

Не можливо переоцінити роль практик уваги, які існують у будь-якій духовній школі, що існує протягом відомої історії людства. Відповідно до цього П. Адо підкреслює роль уваги як фундаментальною духовної установки стоїка: "...безперервна пильність і присутність духу, завжди неспання самосвідомості, постійна напруга розуму. Завдяки цьому філософ чудово знає і хоче саме те, що він робить у кожную мить. Завдяки цій пильності розуму, фундаментальне правило життя, тобто вміння розрізняти між залежним від нас і не залежним від нас, завжди знаходиться «під рукою»..." [1, с.11].

Особливе значення має узагальнення та відокремлення базових принципів духовного шляху, які мають бути засвоєні у процесі практик духовних вправ: "...принципово важливо... ...надати своїм послідовникам фундаментальний

принцип, вкрай простий і ясний, який формулюється у кількох словах, щоб він легко запам'ятовувався і міг застосовуватися з рефлексивною надійністю та постійністю..." [1, с.11].

Окремо П. Адо підкреслює роль безперервної пильності уваги та свідомості: "Пильність розуму дозволяє також застосовувати фундаментальне правило до звичайних ситуацій життя і завжди "доречно" робити те, що ми робимо" [1, с.11]. Безпосередньо актуалізується значення підтримки уваги на існуючому моменті: "увага до існуючого моменту є певною мірою секретом духовних вправ. Воно звільняє від пристрасті, що виникає завжди через минуле чи майбутнє, які не залежать від нас; воно полегшує пильність, концентруючи її на крихітному теперішньому моменті, яким завжди можна опанувати" [1, с.12].

За П. Адо, практика уваги до існуючого моменту безпосередньо "відкриває нашу свідомість космічній свідомості, роблячи нас уважними до нескінченної цінності кожної миті, спонукаючи нас прийняти кожен момент існування в перспективі універсального закону космосу [1, с.12]. У сенсі практик повсякденного життя увага, що підтримується у просторі існуючого моменту, дозволяє негайно відповідати на події та запитання, які можуть бути нам раптово поставлені. Це може бути досягнуто, як було сказано раніше, коли фундаментальні принципи завжди знаходяться «під рукою» [1, с.13]. Для досягнення цього, за П. Адо, необхідно "...просочитися правилом життя, подумки застосовуючи його до різноманітних обставин життя, так само, як ми засвоюємо за допомогою вправ правило граматики або арифметики, застосовуючи його до конкретних випадків. Але тут йдеться не про просте знання, а про перетворення особистості. Уява та афективність повинні пов'язуватися із вправою думки. Потрібно мобілізувати всі психологічні засоби риторики, всі способи ампліфікації. Необхідно сформулювати для себе правило життя найбільш живим, найбільш конкретним чином, «мати перед очима» події життя, побачені у світлі фундаментального правила [1, с.14].

У контексті практик духовних вправ може здаватись парадоксальною ідея

епікурейців. “Щоб вилікувати душу, потрібно вправляти її задля посилення, як стоїки, задля послаблення її напруги. Замість того, щоб уявляти собі нещастя заздалегідь, щоб підготуватися до їхнього випробування, треба, навпаки, відмовити нашу думку від бачення болючих речей та зафіксувати наші погляди на задоволеннях. Потрібно змушувати себе переживати спогад задоволень минулого та насолоджуватися задоволеннями сьогодення, визнаючи, наскільки ці задоволення сьогодення великі та приємні” [1, с.15-16]. Але це також має дуже важливе значення щодо зняття великої кількості існуючих у епоху кризисної ентропії інформаційних та смислових зарядів, які знижують об'ємне проживання буття, завдяки безлічі афективних звужень свідомості.

У поєднанні практик стоїцизму та епікурейства П. Адо розкриває певні можливості духовного руху: “...вибір на користь заспокоєння і безтурботності, і глибока вдячність природі і життю, що безперестанку дарує нам задоволення і радість, якщо ми зуміємо їх здобути. Знову ж таки, духовна вправа життя в даний момент дуже сильно відрізняється у стоїків і епікурейців життя гине у відкладанні, і кожен з нас помирає, не маючи дозвілля ... ” [1, с.18].

Велике значення у контексті духовного шляху має оточення, наповнене особливою атмосферою. “Кожен має прагнути створення атмосфери, у якій розквітають серця. Головне - це прагнення до щастя, і прихильність один до одного, взаємна довіра, коли один відпочиває побачивши іншого, що найбільше сприяє щастю” [1, с.19].

Таким чином, спостерігаючи дуже велике розрізнення підходів щодо духовних вправ у традиціях стоїків та епікурейців можливо здійснити їх поєднання для розкриття можливостей руху по духовному шляху: “афективна тональність і понятійний зміст цих вправ дуже різні в залежності від шкіл: мобілізація енергії та злагода з долею у стоїків, розрядка та відмова у епікурейців, розумова концентрація та відмова від чуттєвого у платоників. Стоїцизм і епікуреїзм, здається, цілком відповідають двом протилежним, але невіддільним від нашого внутрішнього життя полюсам – напруга і розрядка,

обов'язок і ясність розуму, моральна свідомість і радість існування [1, с. 32].

Філософія смерті. Також дуже пильну увагу Адо звертає на філософію смерті та отримання навичок вмирання. “Вправлятися в науці смерті – це вправлятися в уміщенні своєї індивідуальності, своїх пристрастей для розсуду речей у перспективі універсальності та об'єктивності. Зрозуміло, така вправа передбачає концентрацію думки на собі, зусилля з медитації, внутрішній діалог” [1, с. 44]. Підкреслюючи, наприклад, що для Платона: “вправа у смерті є духовною вправою, яка полягає у зміні перспективи, у тому, щоб перейти від бачення речей, в якому переважають індивідуальні пристрасті, до уявлення світу, яке керується універсальністю та об'єктивністю думки. Це конверсія (meta-strophe), що відбувається з цілою цілісністю душі. У цій перспективі чистої думки «людські, надто людські» речі видаються дуже малими” [1, с. 44].

Світ як храм. Розуміння світу як храму, у якому здійснюється безперервна містерія, відображає розуміння Світу як місця, де здійснюється духовний шлях людини. “Світ є найсвятішим і найбожественнішим з усіх храмів. Людина введена туди через своє народження, щоб бути глядачем — не штучних і неживих статуй, але чуттєвих образів сутностей <...>, якими є сонце, місяць, зірки, річки, вода в яких тече завжди нова, і земля, яка дає зростання їжі рослин та тварин. Життя є посвяченням в ці таємниці і досконалим одкровенням, і воно має бути сповнене ясністю розуму і радістю... ..самоусвідомлення є не лише моральною свідомістю, вона також є космічною свідомістю: „уважна“ людина безперервно живе в присутності Бога, у „спогаді про Бога“, радісно погоджуючись з волею універсального розуму і бачачи всякі речі самим поглядом Бога” [1, с. 44].

Шукачеві Іншого Царства належить пройти дрімучі ліси політики, інформаційних полів, економізму та технократії, наукового всезнання та літературної сплюсненості, наукового, журналістського, побутового канцеляриту мови та інше. Пройти крізь антимирині верстви до простору глибокої таємниці життя та софійного дива. У статті робиться спроба відповісти на запитання, як

світильник софіасофії може допомогти подолати цей шлях і вийти на підступи Іншого Царства? На нашу думку, про мету шукача Іншого Царства можна говорити лише містеріально-алегорично, щоб створити умови для можливого софійного проживання іншобутності. Є.М. Трубецький, розкриваючи містичне проникнення в глибину життя говорить про висоту польоту, що паморочить голову та на якій розкривається казкова дійсність всесвіту [3]. Розкриття філософської традиції як сукупності духовних вправ надає можливості відокремити такі основні напрямки цих практик.

1. Поєднання з вічним, виходячи за межі тривалості;
2. Досягнення самосвідомості, яке характерно для більшості духовних традицій та шкіл;
3. Бачення усіх речей у перспективі Універсуму;
4. Актуалізація практики уваги як основи філософських духовних вправ;
5. Надання фундаментальних принципів, буттєве та ментальне засвоєння яких надає можливості підтримувати безперервний простір смислів у своєї свідомості;
6. Підтримання безперервної пильності розуму;
7. Послаблення напруження душі, щодо отримання здорового та вільного буття;
8. Створення атмосфери, у якій розкриваються серця;
9. Навчитись помирати;
10. Практика величі душі;
11. Актуалізація простого щастя буття;

У цілому цілеспрямованість духовних вправ, як і цей пошук самоздійснення, добре символізує вираз Платона: «Виліплювати свою власну статую».

Розуміння філософської традиції, як сукупності духовних вправ та відповідна практика, надає можливості не тільки проникнути у “просвіт буття”, як його називав М. Хайдегер, та доторкнутись до простору Іншомірності, але й

знайти певну духовну основу у глибині буття, що надає можливості зберегти та відтворювати власну цілісність і, тим самим, протидіяти сучасним ентропійним процесам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адо П. Що таке антична філософія? Київ: Новий Акрополь, 2014. 428 с.
2. Адо П. Філософія як спосіб життя. Київ: Новий Акрополь, 2020. 312 с.
3. Трубецкой Е.Н. «Иное Царство» и его искатели в русской народной сказке // Литературная учеба, 1990, № 2. С. 100-118